

La traducció del Càntic dels Càntics de Carles Riba

Joan FERRER, Francesc FELIU

Universitat de Girona

Rebut: 28.11.2011 — Acceptat: 20.06.2012

*A la bona memòria d'Eduard Feliu,
gran hebraïsta català, mestre estimat, amic enyorat.*

Resum. És molt coneguda i ben estudiada la trajectòria de Carles Riba com a traductor dels clàssics grecs (Xenofont, Plutarc, Homer, Sòfocles, Eurípides, Èsquil) i d'importants autors llatins (Virgili), anglesos (Edgar A. Poe) i alemanys (Rilke, Hölderlin). En canvi, les versions de llibres bíblics —Càntic dels Càntics i Rut— que el gran humanista va fer de l'hebreu no han estat mai estudiades de manera monogràfica. Aquest treball és una edició i estudi detallat de la versió del Càntic de Salomó. Les notes remarquen les aportacions i vacil·lacions del traductor en un obra que es publica en un moment decisiu per a la història de la llengua catalana.

Paraules clau: traducció, Càntic dels Càntics, Carles Riba, hebreu

Carles Riba's translation of the Song of Songs

Abstract. Carles Riba's activity as a translator of Greek classics (Xenophon, Plutarch, Homer, Sophocles, Euripides, Aeschylus) and works of important authors who wrote in

Correspondència: Joan Ferrer i Costa. Francesc Feliu i Torrent. Universitat de Girona. Facultat de Lletres. Plaça Ferrater, 1. E-17071 Girona. EU. A/e: joan.ferrer@udg.edu, francesc.feliu@udg.edu.

Latin (Virgil), English (Edgar A. Poe) and German (Rilke, Hölderlin) is well known and has been widely studied. In contrast, the great humanist's translations of books of the Bible —Song of Songs and the Book of Ruth— from Hebrew to Catalan have never been the subject of a monographic study. This piece of work is an edition and a detailed analysis of his version of the Song of Solomon. The notes in the text point out the translator's contributions and uncertainties in a work published at a pivotal time in the Catalan language's history.

Keywords: translation, Song of Songs, Carles Riba, Hebrew

1. Carles Riba, traductor de l'hebreu

És molt coneguda i ben estudiada la trajectòria de Carles Riba com a traductor dels clàssics grecs (Xenofont, Plutarc, Homer, Sòfocles, Eurípides, Èsquil)¹ i d'importants autors llatins (Virgili), anglesos (Edgar A. Poe) i alemanys (Rilke, Hölderlin). En canvi, les versions de llibres bíblics —Càntic dels Càntics i Rut— que el gran humanista va fer de l'hebreu no han estat mai estudiades de manera monogràfica. Aquest treball és una edició i estudi detallat de la versió del Càntic de Salomó.

El volum de les versions bíbliques de Carles Riba va ser editat l'any 1918 per les Publicacions de «La Revista» a Barcelona. El text porta la nota preceptiva en aquell temps, que diu «aprovat per la censura eclesiàstica». El traductor encapçala la seva obra amb un «Designi del traductor» en què diu:

L'autor d'aquesta versió directa del *Càntic dels Càntics* no gosaria avui, en publicar-la a prec d'uns amics fidels, ultrapassar, amb comentaris propis que hi introduís, la pura intenció lírica que cinc tardors enrere la hi dictava. Però com que la mateixa literalitat nua és un perill en un llibre del qual la delicada natura ha estat objecte de tan vives controvèrsies, entusiastes i greus, val a dir, per bé que no hi han mancat darrerament opinions barroeres o cíniques, el traductor creu necessari d'escriure en el lllindar la seva submissió a la doctrina constantment i unànimement sostinguda per l'Església romana, dipositària legítima dels llibres canònics, i entre ells del Càntic de Salomó.

1. J. MEDINA, *Carles Riba*, vol. 1, p. 451-456, i J. MALÉ, *Carles Riba i la traducció*, p. 97-116, donen tota la bibliografia de traduccions de Riba i el conjunt d'estudis que han generat.

Tot seguit tradueix uns quants paràgrafs del pròleg al llibre del Càntic dels Càntics en l'edició francesa preparada per F. Vigouroux, autor d'ortodòxia ben segura, cosa molt important en aquells temps en què en l'Església catòlica es trobava sota sospita qualsevol element de crítica històrica referida a les Sagrades Escripures (a causa del decret *Lamentabili* i l'encíclica *Pascendi* de Pius X de 1907). L'objectiu dels paràgrafs traduïts de Vigouroux és indicar que —malgrat el llenguatge tan sensual del poema— «considerem probable que aquest càntic és purament allegòric, i que ha de ser entès únicament com a expressió de l'amor mutu de Déu i la seva Església» i que el Càntic —que avui sabem que és una obra tardana— «la tradició gairebé universal jueva i cristiana, l'ha considerat sempre com a obra del fill de David».

Riba, en el «Designi», no esmenta exactament d'on tradueix els paràgrafs de Vigouroux² en «la seva edició de la Santa Bíblia» (p. 10). Tot fa pensar que es tracta de *La Sainte Bible Polyglotte contenant le texte hébreu original, le texte grec des Septante, le texte latin de la Vulgate et la traduction française. Tome IV : les Psaume, les Proverbes, l'Ecclésiaste, le Cantique des Cantiques, la Sagesse* (París, A. Roger et F. Chernoviz, 1903), edició de F. Vigouroux i traducció de J. B. Glaire. Riba tampoc no diu la procedència del text hebreu d'on parteix per a fer la seva traducció del gran poema bíblic, però creiem que és molt probable que ho fes del text masorètic editat en aquest volum de *La Sainte Bible Polyglotte*, que, d'altra banda, és el text que s'editava en totes les Bibles poliglotes i en les edicions del text hebreu d'aquell moment històric.

És interessant notar uns quants detalls molt significatius en l'únic paràgraf pròpiament ribià del «Designi» que hem reproduït: la versió sembla que va ser feta l'any 1913 amb l'objectiu de satisfer una «pura intenció lírica». El moment històric és molt important per a la història de la llengua i de la cultura catalanes, atès que és l'any de la publicació de les *Normes ortogràfiques* de l'Institut d'Estudis Catalans; i l'any de la publicació de la traducció bíblica de Riba (1918) coincideix amb la publicació de la *Gramàtica catalana* de Pompeu Fabra, que esdevindrà la gramàtica normativa oficial del català. La conjuntura és, doncs, de màxima transcendència per a la història cultural catalana.

Carles Riba obtingué el grau de llicenciat en lletres el mes de juny de 1913. Durant la carrera havia estudiat hebreu amb el catedràtic Francesc Barjau i Pons que, segons el testimoni de Ferran Soldevila, causà una profunda impressió en Riba: «Recordo haver sentit dir a Carles Riba que el professor Barjau era un dels pocs catedràtics que li havia produït la sensació d'un mestre. [...] Riba

2. El nom és citat com a «l'Ab. F. Vigoroux» (*sic*), p. 10.

va estar a punt de decantar decisivament els seus estudis en la direcció hebraïtzant, i calgué tota la força de la seva vocació hellenística per allunyar-l'en. No però, sense que abans ens hagués donat una versió del *Càntic dels Càntics*, que és, per al nostre gust, la millor de les que existeixen en català —i no és pas dir poc, ací on existeixen la versió de Jacint Verdaguer i la de Frederic Clascar.»³

Quan Riba fa la traducció del Càntic és un jove de vint anys, extraordinàriament dotat per a les llengües i la literatura —ja havia publicat versions de Virgili i de Corneli Nepos—, que s'enfronta amb un llibre poètic de la gran biblioteca bíblica amb la finalitat de convertir la poesia bíblica en lírica catalana. Aquesta és «la pura intenció» de la versió.

El Càntic dels Càntics ja tenia una llarga història en la cultura catalana. La Bíblia completa del manuscrit Peiresc (París, Bibliothèque Nationale de France, ms. esp. 2, 3 i 4, copiat entre 1460 i 1470 aproximadament) en conté la primera versió coneguda feta a partir del llatí de la Vulgata.⁴ Va ser traduït, també del llatí, per Josep Melcior Prat a partir de l'any 1832, per encàrrec de la Societat Bíblica Britànica i Estrangera que, finalment, decidí no publicar l'Antic Testament català.⁵ L'erudit Antoni Bulbena i Tusell en féu una altra versió també a partir de la Vulgata: *La veu de l'espòs & de l'esposa* (Barcelona, 1901). La primera traducció d'aquest llibre bíblic feta de l'original hebreu és la del canonge Tomàs Sucona (*Cantar dels Cantars*, Tarragona, 1906). Jacint Verdaguer en féu també una versió literària a partir del llatí (publicada pòstumament: *L'Avenç*, 1907).

La traducció de Carles Riba és, doncs, la segona que es va fer directament a partir de l'hebreu en català. Aquesta versió va ser incorporada en la Bíblia gros-

3. F. SOLDEVILA, «El professor Barjau», *Revista de Catalunya*, 83 (1938), p. 225-227. Citat per J. MEDINA, *Carles Riba*, vol. 1, p. 168, nota 15. Una altra nota descoberta per Medina, que va ser publicada dins *La Publicidad* el 9 d'octubre de 1912, deia: «Riba Bracons posee el supremo don de penetrar fácilmente en la secreta esencia filológica de las lenguas. Conoce, casi a la perfección, el alemán, el inglés, el francés, el italiano y el castellano y catalán como es de suponer. El griego y sobre todo el latín, no tienen secretos para él. Un muy amigo suyo, también poeta y hombre de estudio a un tiempo, J. Valeri [sic], nos dice que Riba Bracons está estudiando ahora con un divino frenesí el hebreo» (J. MEDINA, *Carles Riba*, vol. 1, p. 20).

4. Editada per Raymond Foulché-Delbosc, *Cant dels Cantars*, Barcelona, 1906.

5. Es conserva en un manuscrit que inclou el Pentateuc, els Salms, Rut, Càntic dels Càntics i Jonàs: Bilbao, Bizkaiko Foru Liburutegia, Biblioteca Foral de Bizkaia, ms. BNV-36. Vegeu P. CASANELLAS, «Les traduccions catalanes de la Bíblia», p. 16. Aquest estudi del professor Casanellas és fonamental atès que conté de forma sintètica tota la informació sobre la història de les traduccions bíbliques en llengua catalana.

sa de la Fundació Bíblica Catalana (*La Sagrada Bíblia*), en el volum 7, que es publicà l'any 1948 juntament amb la traducció dels Salms de Carles Cardó i del llibre de la Saviesa de Ramon Roca i Puig.

El mateix any 1918 en què va sortir la versió ribiana del Càntic es publicà la traducció de Frederic Clascar (*El Càntic dels Càntics de Salomó*), dintre de les traduccions bíbliques que aquest erudit féu per a l'Institut d'Estudis Catalans (Institut de la Llengua Catalana), amb una llengua i un estil notablement diferents dels de Riba.⁶

Josep Carner va saludar la publicació del llibre de Riba, amb el seu to tan característic, amb aquestes paraules:

No menys que una personalitat com la d'En Carles Riba tan penetrant, tan vívidament assabentada, de tanta altesa lírica i de tanta personalitat en la renovació i dignificació del parlar catalanesc, ens fa bellament cisellat a l'hora dels seus amors escollidíssims aquest magnífic present d'amor. El floralisme degenerat, el misoneisme pessimista, el dialectalisme de barriada i convivent amb els pitjors castellanismes no podran, certament, en llur ofuscació i migradesa, saludar aquest llibre amb les paraules pures que haurien pronunciat un Milà i Fontanals, un Aguiló; però aquestes versions admirables avancen radiants entre les més belles i les més segures contribucions al literari català gentil. Les traduccions del «Càntic dels Càntics» i del «Llibre de Rut» constitueixen una veritable consagració literària. La valor cabdal d'En Riba surt ja de l'era del virtuós entrenament, de les curioses diversificacions, en totes les quals, però, havia mostrat la seva força. És, de cop i volta, un clàssic, un perdurable, no pas per efímeres consagracions externes, sinó per la virtut del seu art arribat a l'excelsitud.⁷

Carner diu que l'obra traduïda és una «consagració literària»; cal entendre, doncs, que al seu parer té el mateix valor que una obra de creació pròpia. Nos-

6. Dedicarem un altre estudi a fer una lectura comparativa de les dues versions d'aquest llibre de la Bíblia publicades l'any 1918.

7. J. MEDINA, *Carles Riba*, vol. 1, p. 186, n. 6. No diu la font d'on prové el comentari. Josep M. Junoy va lloar el llibre amb aquestes paraules: «La bella Sulamita —tibia y palpitante— corre cual la raposa por entre los olivares y las viñas, sensual y graciosa, deliciosamente equívoca. / Pero esto es una detestable libre evocación profana, personal. / El texto sagrado, sin perder nada, antes al contrario, de su doble sabor característica, es presentado por el traductor con una escrupulosa corrección ortodoxa muy loable» (*La Publicidad*, 24-7-1918). Citat per J. MEDINA, *Carles Riba*, vol. 1, p. 187, n. 7.

altres pensem que la versió és veritablement portentosa i que resol de manera admirable un text hebreu realment molt complex.

Riba publicà dos articles literaris en relació amb la seva traducció del llibre: «Sinceritat i literatura» (10-5-1918) i «Les comparacions del Càntic dels Càntics» (17-5-1918).⁸

2. Característiques de la nostra l'edició

Editem en tres columnes el text del llibre del Càntic dels Càntics. La primera columna per l'esquerra conté el text hebreu masorètic del llibre bíblic. La columna central porta el text de la traducció que en va fer Carles Riba. En la tercera columna hi ha una traducció estrictament literal feta per nosaltres amb l'objectiu que les persones no especialistes en hebreu puguin valorar la qualitat del text de Riba en relació amb la literalitat del text original. En alguns casos donem diverses traduccions possibles del mateix mot hebreu. La versió ha estat feta sense tenir a la vista el text de Riba, per evitar possibles influències d'una versió sobre l'altra. Aquesta traducció identifica també les veus que parlen en el poema: l'Estimat (Ell), l'Estimada (Ella) i un cor de dones de Jerusalem que dramàticament funciona com a audiència que intervé en el poema i que, des del punt de vista literari, facilita l'entrada del lector dins de la intimitat del diàleg amorós dels protagonistes (que, tal com es veu pel poema, són conscients que hi ha un grup extern que escolta els seus diàlegs). Les notes de caràcter lingüístic que apareixen sota de cada secció són nostres, atès que Riba publicà el text completament nu de notes. Tenen com a objectiu precisar els matisos de sentit que Riba dóna a mots poc comuns que usa en la seva versió del Càntic i situar el text en el seu moment dins la llarga història de la llengua catalana.

Reproduïm la versió de Riba del Càntic del Càntics segons la primera edició de les Publicacions de «La Revista» (Barcelona, 1918). Hem normalitzat l'ortografia d'alguns mots i la puntuació. La traducció de Riba no presenta la divisió en capítols i versets universal en totes les edicions del text bíblic. Atès que la seva versió en l'edició que presentem aquí es troba en paral·lel amb el text original hebreu i amb la nostra traducció —que sí que indiquen els capítols i els versets—, hem cregut que no calia introduir-los dins la versió de Riba. Pen-

8. J. MEDINA, *Carles Riba*, vol. 1, p. 42. Medina no indica on van aparèixer originalment.

sem que aquesta manca de numeració va ser feta a posta a fi de remarcar el caràcter poètic del text, que així es presentava com a versió poètica equiparable a qualsevol altre text de poesia del món.

En l'edició de 1918, cada línia nova de text comença amb lletra majúscula. Atès que aquesta pràctica és insòlita en poesia catalana, escrivim el text d'acord amb la manera de fer moderna. Per tal que, malgrat l'estretor de les columnes, es pugui veure si el canvi de línia de vers és causat per manca d'espai o per voluntat del traductor de separar els versos, indiquem els canvis de línia poètica de la versió original —que a vegades es veu també obligada a recórrer a un sagnat en els versos més extensos, que ocupen més d'una línia— disposant els paràgrafs a la francesa, és a dir, amb totes les línies sagnades, excepte la primera. Quan la versió de 1918 deixa un espai extens en blanc entre línies (que sol marcar un canvi d'interlocutor en el text del Càntic), ho indiquem en aquesta edició deixant una línia sense text amb un asterisc centrat. Les diverses seccions poètiques que el traductor va voler establir dins el llibre bíblic es marquen en l'edició de 1918 amb salt de pàgina, de manera que la secció nova comença en la pàgina de la dreta a mitja pàgina, sense cap altra indicació. Aquí s'indiquen posant les notes i comentaris dels autors d'aquest estudi al final de cada una d'aquestes seccions.

3. Càntic dels Càntics

TEXT HEBREU	VERSÍO DE CARLES RIBA	TRADUCCIÓ MOT A MOT
<p>11 שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשֹׁלֹמֹה:</p>	<p>Càntic dels Càntics, que és de Salomó.</p>	<p>¹<i>Càntic dels càntics que (és) de Salomó.</i></p>

1,1 Càntic dels Càntics és un superlatiu en hebreu: «el millor dels cants o dels poemes». La relació del poema amb el rei Salomó és imprecisa: pot voler indicar autoria o simplement que el poema pertany a la tradició sapiencial i amorosa del Salomó bíblic.

<p>2 יִשְׁקֶנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי־טוֹבִים דְּדִידָךְ מִיָּוִן:</p>	<p>–Que em besí ell amb besos de la seva boca; perquè són bones les teves amors més que vi.</p>	<p>[DESIG D'AMOR. ELLA: 1,2-7] ²<i>Ell em besarà dels besos de la seva boca ja que bons els teus amors més que el vi.</i></p>
---	---	--

³ לְרִיחַ שְׁמֵנֶיךָ טוֹבִים
שֶׁמֶן תּוֹרַק שְׁמֶךָ עַל-כֵּן
עַל־מֹזֵת אֶהְבֹּדָה:

Per l'olor de tes essències
bones
—oli escampat és el teu
nom—
per això donzelles t'ama-
ven.

³*Per olor/perfum els teus
olis són bons, un oli que és
vessat (és) el teu nom, per
això (les) noies t'estimen [al
noi].*

⁴ מְשַׁכְנֵי אַחֲרֶיךָ נְרוּצָה
הַבֵּיאֲנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו
נְגִילָה וְנִשְׁמַחָה בְּךָ נִזְכָּרָה
דְּדִידְךָ מִזֵּין מִיִּשְׂרָאֵל
אֶהְבֹּדָה: ס

Emporta-te'm! Correrem
darrere teu!
Em fes entrar el rei dins
la seva cambra!
Saltarem i ens alegrarem
en tu,
farem memòria de les te-
ves amors més que del
vi.
Amb quina dretura t'a-
men!

⁴*Atreu-me! Darrere teu
correm. M'ha fet entrar el
rei a les seves cambres.
Exultarem i ens alegra-
rem en tu!
Ens recordarem dels teus
amors més que del vi. Amb
raó / rectament t'estimen!*

⁵ שְׁחֹרָה אֲנִי וְנֹאֵה
בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאַהֲלֵי קֶדְר
בִּירֵיעוֹת שְׁלָמָה:

Negra jo sóc i avinent, oh
filles de Jerusalem,
com les tendes de Cedar,
com les cortines de
Salomó.

⁵*Negra jo (sóc), i bonica,
filles de Jerusalem! Com les
tendes de Quedar, com
les cortines (de les tendes)
de Salomó.*

⁶ אַל-תִּרְאוּנִי שְׁאֲנִי
שְׁחַרְחַרְתָּ שֶׁשׂוֹפְתָנִי
הַשֶּׁמֶשׁ בְּנִי אִמִּי נְחַרְוֵבִי
שְׁמִנִי נִטְרָה אֶת-הַכְּרָמִים
בְּרָמִי שְׁלִי לֹא נִטְרָתִי:

No em mireu que sigui
molt negra,
que m'ha sotjada el sol.
Els fills de la meva mare
s'enfellenien contra mi;
m'han posada vigiladora
de vinyes:
ma vinya, la meva, jo no
l'he vigilada.

⁶*No em mireu que jo si-
gui morena perquè m'ha
embrunit/mirat el sol! Els
fills de la meva mare s'han
airat contra mi, m'han po-
sat guardant les vinyes. La
meva vinya de mi [: meva]
no he guardada.*

הַגִּידָה לִי שְׂאֵהְבָה
נִפְשִׁי אֵיכָה תִרְעָה אֵיכָה
תִּרְבִּיץ בְּצִהְרִים שְׁלֵמָה
אֵהִיָּה כְּעֵטִיָּה עַל עֵדְרֵי
חִבְרִיָּד:

Assabenta'm, oh tu que la
meva ànima ama,
a on pastoreges,
a on fas sestejar quan és
migdia;
per què fóra jo com una
dona velada
voltant les ramades dels
teus companys?

⁷Conta'm, el qui el meu
ésser ha estimat, on faràs
pasturar?

On faràs reposar al mi-
gdia, que per què jo hauria
de ser com la qui va cober-
ta prop dels ramats dels
teus companys?

אִם-לֹא תִדְעִי לֵךְ הַיָּפָה
בְּנָשִׁים צְאִי-לֵךְ בְּעֻקְבֵי
הַצֹּאן וְרַעֲמֵי אֶת-גְּדֵי-תֵיךְ עַל
מִשְׁכְּנוֹת הָרֹעִים: ס

—Si no t'ho sabies, la més
bella de les dones,
surt-te'n sobre les petjades
del bestiar,
i pastura els teus cabrits
vora les pletes dels pas-
tors.

[COR: 1,8] ⁸Si tu no saps,
quant a tu, la bella entre
les dones, surt quant a tu,
sobre les petjades del bestiar
menut i pastura els teus ca-
brits vora els habitatges
dels pastors.

1,5 Riba usa *avinent* en el sentit de 'persona de bon avenir-se, de bon tracte'.

1,6 *Enfellownir-se* 'enutjar-se fortament, aïrar-se'.

1,7 *Pastorejar* sols apareix documentat en el DCVB en una cançó popular mallorquina.

1,7 *Sestejar* té el sentit de 'sestar, amorriar-se, fer migdiada el bestiar en un lloc ombrat'.

1,8 Riba tradueix en català amb formes reflexives molt expressives, com aquests «si no t'ho sabies» o «surt-te'n», un idiotisme hebreu molt difícil de traduir —que, convencionalment, en la versió mot a mot traduïm per «quant a tu»— format per la preposició *l* i un pronom de la mateixa persona que la del verb, que reforça la noció d'interès o de participació del subjecte en l'acció expressada del verb. La troballa és genial.

1,8 *Pleta* té el sentit de 'lloc tancat on hom recull el bestiar que pastura al camp o a la muntanya' i de 'clos, porció de terreny tancat generalment de paret, dins el qual pastura el bestiar.'

לִסְסֹתִי בְּרֻכָּי פָרְעָה
דְּמִיתִיךְ רַעֲמֵי:

—A la meva euga en carros
de faraó
jo t'he acompanyada, ami-
ga meva.

[ELL: 1,9-11] ⁹A la meva
euga entre els carros del fa-
raó jo et comparo, compa-
nyia meva.

- 10 נֶאֱנוּ לְחַיֵּיךָ בְּתָרִים
צִנְאָרְךָ בְּחַרוֹזִים:
Que avinents són les teves galtes amb els penjarells, el teu coll amb els enfillalls!
- 11 תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה-לָּךְ
עִם נִקְדּוֹת הַכֶּסֶף:
Tortorelles d'or et farem, amb pics d'argent.
- 12 עַד-שֶׁהִמְלִיךְ בַּמִּסְבּוֹ
נָרְדִי נִתֵּן רִיחוֹ:
—Mentre el rei és a la seva taula el meu nard envia la seva flaire.
- 13 צִוּוֹר הַמָּרָן דּוֹדִי לִי
בֵּין שְׂדֵי יֵלִין:
Un saquet de mirra el meu amat per mi: [a] la nit s'acollirà entre les meves sines;
- 14 אֲשֶׁלֶּל הַכֶּפֶרן דּוֹדִי לִי
בְּכַרְמֵי עֵין גַּדִּי: ס
un raïm de cipre el meu amat per mi, a les vinyes d'Engaddí.
- 15 הִנֵּךְ יָפָה רַעֲיָתִי הִנֵּךְ
יָפָה עֵינֶיךָ יוֹנִים:
—Mira que ets bella, amiga meva, mira que ets bella!
Els teus ulls són dues colomes.
- 16 הִנֵּךְ יָפָה דּוֹדִי אָף
נְעִים אָף-עֲרֻשְׁנוּ רַעֲנָנָה:
—Mira que ets bell, amat meu, i també dolç!
I el nostre llit verdeja.
- 17 קָרוֹת בְּתֵינּוּ אֲרָזִים
[רַחֲיטָנוּ] [רַהֲיטָנוּ]
בְּרוֹתִים:
—Les bigues de la nostra casa són cedres, els nostres corredors xi-prers.
- 10 *Són belles les teves galtes entre les arracades/joies, el teu coll entre els collarets de petxines.*
- 11 *Arracades/joies d'or farem per a tu amb punts [incrustacions] de plata.*
- [ELLA: 1,12-14] 12 *Mentre que el rei (és) en el seu divan / amb el seu cercle [dels qui fan banquet amb ell], el meu nard dóna [exhala] la seva olor.*
- 13 *Una bossa de mirra (és) el meu estimat per a mi; entre els meus pits passa la nit.*
- 14 *Un ramell d'henna (és) el meu estimat per a mi a les vinyes d'Enguedí [La deu del cabrit].*
- [ELL: 1,15] 15 *Vet aquí a tu (que ets) bella companya meva; vet aquí a tu (que ets) bella, els teus ulls (són) coloms.*
- [ELLA: 1,16-17] 16 *Vet aquí a tu (que ets) bell estimat meu, veritablement agradable, veritablement el nostre llit (és) exuberant/frondós.*
- 17 *Les bigues de les nostres cases (són) cedres, el nostre sostre/teginat/cassetonat (són) savines.*

- 12 אֲנִי חֲבַצְלֵת הַשָּׂדֵה
שׁוֹשַׁנַּת הַעֲמֻקִּים:
- Jo sóc narcís de Saron,
el lliri de les valls.
*
- [LA DOLÇA INTIMI-
TAT. ELLA: 2,1]
¹Jo el narcís del Saron,
el lliri de les valls.
- 2 כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחֹזְתִים
כֵּן רַעֲיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת:
- Com un lliri entre cards
així la meva amiga entre
les filles.
*
- [ELL: 2,2] ²Com un lliri
entre les espines/cards, així
la meva companya entre les
filles.
- 3 כְּתַפּוּחַ בְּעַיֵי הַיַּעַר כֵּן
דּוֹדֵי בֵּין הַבָּנִים בְּצֵלוֹ
חֲמַדְתִּי וַיִּשְׁבַּתִּי וּפְרִי
מִתּוֹק לְחֵפֵי:
- Com una pomera entre
els arbres del bosc,
igual el meu amat entre
els fills.
Per la seva ombra jo em
delia i m’hi asseguí,
i el seu fruit era saborós al
meu tast.
- [ELLA: 2,3-14] ³Com un
pomer entre els arbres del
bosc, així (és) el meu esti-
mat entre els fills, a la seva
ombra he desitjat apassio-
nadamment i m’he assegut, i
el seu fruit (és) dolç al meu
paladar.
- 4 הֵבִיאָנִי אֶל-בַּיִת הַיָּיִן
וְדָגְלוּ עָלַי אַהֲבָה:
- Ell m’ha feta entrar dins
el celler del vi,
i el seu gonfanó sobre
meu era l’amor.
- ⁴M’ha fet entrar a la
casa del vi i el seu esten-
dard damunt meu (és)
amor.
- 5 סִמְכוֹנִי בְּאַשִׁישׁוֹת
רַפְדּוֹנִי בְּתַפּוּחִים כִּי-חֹלֵת
אַהֲבָה אָנִי:
- Reviscoleu-me amb pan-
ses,
conforteu-me amb po-
mes,
que malaltejo d’amor.
- ⁵Reanimeu-me/retor-
neu-me amb pastissos de
panses, sosteniu-me/resta-
bliu-me/refresqueu-me
amb pomes perquè malalta
d’amor (sóc) jo.
- 6 שְׂמְאַלּוּ תַּחַת לְרֹאשִׁי
וַיִּמְיְנוּ תַּחֲבֹקְנִי:
- La seva esquerra sota el
meu cap,
i la seva dreta m’estre-
nyerà.
*
- ⁶La seva esquerra sota el
meu cap, i la seva dreta
m’abraça.
- 7 הַשְּׁבַעְתִּי אֶתְכֶם בָּנוֹת
יְרוּשָׁלַם בְּצַבָּאוֹת אִו
בְּאַיְלוֹת הַשָּׂדֵה אִם-
תִּעֲרֹרְוּ וְאִם-תִּעֲוֹרְרוּ אֶת-
הָאַהֲבָה עַד שֶׁתִּחַפֵּץ:
- Jo us he conjurades, oh
filles de Jerusalem,
per les gaseles i per les
cérvoles del camp,
oh no desperteu, oh no
desvetlleu l’amor,
fins i tant que ella voldrà.
*
- ⁷Us imploro, filles de Je-
rusalem per les gaseles o per
les cérvoles del camp, no
desvetlleu ni desperteu
l’amor fins que (ho) desit-
gi.

1,4 *Gonfanó* ‘estendard usat com a insígnia de guerra’.

1,9 *Acomparar*, el modern ‘comparar’ ja apareix documentat en Ramon Llull.

1,11 *Tortorelles* és un diminutiu de *tórtora*. Aquí ‘tortorelles d’or’ ha de voler significar algun penjoll o ornament en forma de *tórtora*.⁹

1,13 Creiem que és imprescindible corregir el text de l’edició de 1918 amb la restitució de la preposició *a*: [a] la nit; qui passa la nit entre les sines de l’Estimada és l’Estimat, no la nit.

1,14 *Cipre* com a nom de planta no es troba en cap font lexicogràfica. La paraula hebrea *kofer* és traduïda en grec de la Septuaginta per *Kuproj*, que és el nom de l’illa de Xipre i, per extensió, ha de voler designar algun arbre que creix a Xipre, sense que se’n pugui precisar l’espècie. Riba ho va adaptar al català amb la forma «cipre». Tot i la incertesa que hi ha en la identificació de les plantes bíbliques, els diccionaris moderns donen al mot el significat de ‘henna’ (nom donat a diverses plantes del gènere *Lawsonia*).

2,7 *Fins i tant* és una forma reforçada de la locució conjuntiva «fins que». La forma més antiga és «fins a tant», que ja es troba en Ramon Llull.

קול דודי הנה־זֶה בָּא
מְדַלֵּג עַל־הַהַרִים מְקַפֵּץ
עַל־הַגְּבְעוֹת:

–La veu del meu amat!
Mira’l que ve
trecant per les munta-
nyes,
atravesant d’un salt les
collades.

[2,8] ⁸*La veu del meu esti-
mat, vet aquí aquest ve-
nint, saltant sobre les mun-
tanyes, saltironant pels
tossals.*

דוֹמָה דוּדִי לְצִבִּי אֶ
לְעֶפֶר הָאֵילִים הַנְּהֻזָּה
עוֹמֵד אַחֵר כְּתֵלָנוּ מִשְׁגִּיחַ
מִן־הַחַלְלוֹת מִצִּיץ מִן־
הַחַרְכִּים:

El meu amat és igual que
la gasela
o que el cabrit de les cér-
voles.
Mira’l que s’està darrere
la nostra paret,
i traulla per les finestres
i llambrega pels cancells.

⁹*S’assembla el meu esti-
mat a una gasela o al cer-
vatell de les cérvoles. Vet
aquí aquest estant darrere
la nostra tàpia mirant per
les finestres, guaitant per les
gelosies.*

עָנָה דוּדִי וְאָמַר לִי
קוּמִי לְךָ רַעִיטִי יִפְתִּי וְלִבִּי
לֵךְ:

Ha parlat el meu amat i
m’ha dit:
«Aixeca’t, amiga meva,
polida meva, i vine-
te’n!

¹⁰*Ha respost el meu esti-
mat i m’ha dit: Aixeca’t,
companya meva, la meva
bella i vés-te’n,*

9. Agraïm al professor Pere Casanellas la seva conspícua observació sobre el sentit del mot.

11 כִּי־הֵנָּה (הַסְתָּו)
[הַסְתָּו] עָבַר הַגֶּשֶׁם
חַלְף הַלָּדָּ לֹו:

12 הַנְּצַנִּים נִרְאוּ בְּאַרְץ
עַת הַזְמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל
הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצָנוּ:

13 הַתְּאֵנָה חֲנֻטָּה פְּגִיָּה
וְהַגְּפָנִים | סִמְדָּר גִּתְנוּ רֵיחַ
קוֹמִי (לְכִי) [לָדָד] רַעֲיָתִי
יִפְתִּי וּלְכִי־לָדָד: ס

14 יוֹנְתִי בְּחֻגֵי הַסֶּלַע
בְּסֵתֶר הַמְדֻרְגָּה הָרְאִינִי
אֶת־מְרֹאֲדֵי הַשְּׁמִיעֵינִי
אֶת־קוֹלָדָּ כִּי־קוֹלָדָּ עָרַב
וּמְרֹאֲדֵי נְאוּהָ: ס

15 אַחְזוּ־לָנוּ שׁוֹעֲלִים
שׁוֹעֲלִים קְטָנִים מְחַבְּלִים
בְּרַמִּים וּכְרַמֵּינוּ סִמְדָּר:

16 דוֹדִי לִי וְאֲנִי לוֹ הָרַעָה
בְּשׁוֹשָׁנִים:

Perquè mira que l'hivern
és passat,
la pluja s'és esmunyida, se
n'és departida.

Les flors s'esbadellen da-
munt de la terra;
el temps de cantar és arri-
bat,
i la veu de la tórtora es fa
oir dins la nostra ter-
ra;

la figuera madura els seus
figons,
els ceps florits escampen
olor.

Aixeca't, amiga meva, po-
lida meva, i vine-te'n!

Oh ma coloma, dintre els
clivells de la roca,
dins l'amagatall del pe-
nya-segat:

fes-me veure el teu rostre,
fes-me sentir la teva veu;
perquè la teva veu és dol-
ça, i el teu rostre avi-
nent.

Caceu-nos les guineus,
les guineus menudes mal-
metedores de vinyes:
que la nostra vinya és flo-
rida.»

El meu amat és per mi, i
sóc per ell,
que pastoreja entre assut-
zenes.

¹¹perquè vet aquí (que)
l'hivern ha passat [abar],
la pluja ha passat [halaf],
se n'ha anat quant a ella.

¹²Les flors es veuen en el
país, el temps del cant ha
arribat i la veu de la tórto-
ra s'escolta en el nostre
país.

¹³La figuera fa madurar
les seves figafors i les vinyes
(que treuen) borrons donen
olor.

Aixeca't, companya me-
va, la meva bella i vés-
te'n.

¹⁴La meva coloma en les
esclotxes/clivelles de la roca/
penya, en l'amagatall de
l'espadat; fes-me veure la
teva aparença, fes-me sen-
tir la teva veu, perquè la
teva veu és dolça i la teva
cara bonica.

[COR: 2,15] ¹⁵Agafeu per
nosaltres guilles, guilles
petites, que arruïnen/des-
trueixen vinyes, i [:perquè]
les nostres vinyes (treuen)
borrons.

[ELLA: 2,16-17] ¹⁶El meu
estimat (és) per a mi i jo
per a ell, el qui fa pasturar
entre els lliris.

17
 עַד שִׁפּוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ
 הָעֲלָלִים סָבְדָמָה־לָּךְ דּוֹדָי
 לְעִבִי אִוּ לְעַפְרַיִם
 עַל־הָרֵי בְּתָר: ס

Fins i tant que alenarà el
 dia
 i fugiran les ombres,
 torna, assembla't, oh
 amat,
 a la gasela o al cabrit de
 les cérvoles
 per les muntanyes que ens
 separen.

¹⁷Fins que [: abans que]
 bufi el dia i fugin les om-
 bres, retorna, sigues sem-
 blant quant a tu, estimat
 meu, a una gasela o al cer-
 vatell de les cérvoles, sobre
 les muntanyes de con-
 gost(os).

2,8 *Atravessar* devia ser la forma usual a Barcelona a començament del segle xx. Deu ser un castellanisme, que no apareix documentat abans del diccionari de Lacavalleria (*Gazophylacium catalano-latinum*, 1696).

2,8 *Collada* 'depressió d'una certa amplària o extensió a la carena d'una seralada'.

2,9 *Traïllar* 'mirar a través d'un obstacle'.

2,9 *Llambregar* 'mirar o veure amb un cop d'ull'.

2,9 *Cancel·l* 'clos de planta rectangular o trapezial fet d'envans de fusta, cobert per dalt i obert per un costat, amb una portella o unes quantes; és aplicat a l'obertura d'entrada d'un edifici i serveix per a evitar que l'aire exterior entri directament a l'interior quan hom obre la porta d'entrada'.

2,10 *Polida* 'bella, formosa, bonica'.

2,11 *Esmunyir-se* 'anar-se'n d'amagat'.

2,11 *Departir-se* 'separar-se, anar-se'n una persona o cosa d'allà on està una altra'.

2,12 *Esbadellar-se* 'obrir-se una flor'.

2,13 *Figó* 'figa petita, especialment la figa verda, que encara no ha madurat ni ha acabat de créixer'.

2,14 *Clivell* 'clivella, esquerra o obertura llarga i estreta en una roca'.

2,16 *Assutzena* 'lliri blanc'.

2,17 בְּתָר הָרֵי muntanyes de *Bèter* Ct 2,17. El sentit és incert. Alguns diccionaris de la llengua hebrea de la Bíblia interpreten l'expressió com a: muntanyes *separades*, de *separació*, *escarpades* o muntanyes de *fondalada* o *congost*.

13
 עַל־מִשְׁכְּבִי בַלַּיֹּת
 בְּקִשְׁתִּי אֵת שְׂאֵהָבָה נִפְשִׁי
 בְּקִשְׁתִּיו וְלֹא מָצָאתִיו:

En el meu llit, de nits,
 cerquí el que la meva àni-
 ma ama;
 el cerquí i no l'he trobat...

[CERCO L'ESTIMAT
 DEL MEU COR. ELLA:
 3,1-5] ¹*Sobre el meu llit,
 durant les nits, he cercat el
 qui el meu ésser estima,
 l'he cercat i no l'he trobat.*

אֶקוֹמָה נָא וְאֶסוּבְבָהּ²
בְּעִיר בְּשׂוּקִים וּבְרַחֲבוֹת
אֶבְקֶשֶׁה אֶת שְׂאֵהָהּ
נִפְשִׁי בְקִשְׁתּוֹ וְלֹא
מִצְאֵתִיו:

M'aixecaré doncs i voltaré
per la ciutat;
per les places i pels carrers
amples
cercaré el que la meva
ànima ama...

²M'alçaré doncs i faré un
tomb per la ciutat, pels
carrers i per les places, cer-
caré el qui el meu ésser esti-
ma; l'he cercat i no l'he
trobat.

מִצְאוּנִי הַשְׂמֵרִים³
הַסֹּבְבִים בְּעִיר אֶת
שְׂאֵהָהּ נִפְשִׁי רְאִיתָם:

El cerquí i no l'he trobat.
M'han trobada les guar-
des que fan el tomb
per la ciutat:
«No heu vist el que la
meva ànima ama?»

³M'han trobat els guar-
des, els qui fan la ronda
per la ciutat: el qui el meu
ésser estima, l'heu vist?

כִּמְעַט שְׁעַבְרָתִי מֵהֵם⁴
עַד שִׁמְצָאתִי אֶת שְׂאֵהָהּ
נִפְשִׁי אֲחֻזְתִּיו וְלֹא אֲרַפְּנוּ
עַד-שֶׁהִבִּיאתִיו אֶל-בַּיִת
אִמִּי וְאֶל-חֹדֶר הַוּרְתִּי:

Tot just jo els passava
que ja trobava el que la
meva ànima ama:
l'agafava i no l'amollaria
fins i tant que el menés
dins la casa de la meva
mare,
i dins l'estatge de la que
m'ha concebuda.

⁴Tot just que havia pas-
sat d'ells [: me n'acaba-
va d'allunyar], fins que
[: quan] he trobat el qui el
meu ésser estima; l'he aga-
fat i no el deixaré fins que
l'he fet venir a la casa de la
meva mare i a la cambra
de la qui m'ha concebut.

*

הַשְּׁבַעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת
יְרוּשָׁלַם בְּצִבְאוֹת אוֹ
בְּאֵילוֹת הַשָּׂדֶה אִם-
תִּעֲרֹדוּ וְאִם-תִּעֲוֹרְדוּ אֶת-
הָאֵהָבָה עַד שֶׁתִּחַפֵּץ: ס

–Jo us he conjurades, oh
filles de Jerusalem,
per les gaseles i per les
cérvoles del camp,
oh no desperteu, oh no
desvetlleu l'amor,
fins i tant que ella voldrà.

⁵Us imploro, filles de Je-
rusalem per les gaseles o per
les cérvoles del camp, no
desvetlleu ni desperteu l'a-
mor fins que (ho) desitgi.

3,3 En català medieval, *guarda* 'persona encarregada de la guarda d'alguó o d'alguna cosa' era un mot femení.

3,5 *Amor*, en llengua catalana antiga, era sempre un mot femení.

מִי זֹאת עֹלָה מֶן-
הַמִּדְבָּר כְּתִימְרוֹת עֵשֶׂן
מִקְטֹרֶת מִזֹּר וּלְבוֹנָה מִכֹּל
אֶבְקַת רוּכָל:

–Qui és aquesta que puja
de l'erm,
com uns torterols de fum,
exhalant mirra i encens
i totes les pólvores del
marxant?

[COR: 3,6] ⁶Qui és això/
aquesta que puja del desert
com columnes de fum en-
censades de mirra i encens
de tota [mena de] pólvores
aromàtiques de mercader.

7 הָנָה מִטָּתוֹ שֶׁלְשֶׁלְמָה
שֵׁשִׁים גְּבֵרִים סָבִיב לָהּ
מִגְבְּרֵי יִשְׂרָאֵל:

Mira la llitera de Salomó:
seixanta valents hi van al
voltant,
d'entre els valents d'Is-
rael.

[ELLA: 3,7-11] ⁷*Vet
aquí la seva llitera que (és)
de Salomó; seixanta valents
al voltant seu, dels valents
d'Israel.*

8 כֵּלָם אֶחָזִי חֶרֶב מִלְמַדֵי
מִלְחָמָה אִישׁ חָרְבוּ עָלַי-
יָרְכוּ מִפֶּחַד בְּלִילוֹת: ס

Tots tenen espasa,
destres en la guerra;
cadascun amb la seva es-
pasa sobre la cuixa,
contra la basarda de les
nits.

⁸*Tots ells agafant l'espasa,
exercitats en la guerra,
un home la seva espasa so-
bre la seva cuixa, de por a
les nits.*

9 אֶפְרִיזוֹן עָשָׂה לוֹ הַמֶּלֶךְ
שֶׁלְמָה מֵעֵצֵי הַלְּבָנוֹן:

Un tàlem s'ha fet per a ell
el rei Salomó,
de fusta del Líban.

⁹*Un palanquí ha fet per
a ell el rei Salomó dels ar-
bres del Líban.*

10 עֲמוּדָיו עָשָׂה כֶּסֶף
רְפִידָתוֹ זָהָב מְרֻבָּו
אֲרָגְמָן תּוֹכוֹ רְצוּף אֶהֱבָה
מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלַם:

Els pilars els ha fet de pla-
ta,
el cobricel d'or,
el seient de púrpura,
el bell mig enrajolat d'a-
mor
de les filles de Jerusalem.

¹⁰*Les seves columnes ha
fetes (de) plata, el seu
suport, (d') or, el seu seient,
(de) porpra, el seu interior
incrustat (amb) amor per
les filles de Jerusalem.*

11 צֹאֲיִנָּה! וְרֵאֲיִנָּה בְּנוֹת
צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שֶׁלְמָה בְּעֵטְרָה
שֶׁעֲטָרָה-לוֹ אִמּוֹ בַּיּוֹם
חֲתֻנָּתוֹ וּבַיּוֹם שֶׁמָּחַת לְבוֹ: ס

Eixiu, oh filles de Sion, i
veieu el rei Salomó,
amb la corona que l'ha
coronat la seva mare,
el dia de les seves noces,
el dia de l'alegratge del
seu cor.

¹¹*Sortiu i veieu, filles de
Sió, el rei Salomó amb la
corona amb què el coronà
la seva mare el dia de les
seves noces i el dia de l'ale-
gria del seu cor.*

3,6 *Torterot* 'espiral de vent, de fum'.

3,9 *Tàlem* pot tenir el sentit de 'llit nupcial' o de 'dosser per a cobrir algú i resguardar-lo del sol'.

3,11 *Alegratge* 'alegria'.

14 הַנֶּיֶךְ יִפֶּה רַעֲיִתִי הַנֶּיֶךְ
 יִפֶּה עֵינַיִךְ יוֹזִים מִבְּעַד
 לְצַמְתֶּךָ שְׁעָרֶךָ כְּעֵדֶר
 הָעֹזִים שֶׁגָּלְשׁוּ מֵהָר גְּלֵעֵד:

–Mira que ets bella, amiga meva, mira que ets bella!

Els teus ulls són dues colomes!,
 darrere el teu vel.

La teva cabellera com un folcat de cabres que s'aboquen de la muntanya de Galaad.

2 שְׁנֵיךָ כְּעֵדֶר הַקְּצוּבוֹת
 שְׁעָלוּ מִן־הַרְחֹצָה שְׁכֻלָּם
 מִתְּאִימוֹת וְשִׁכְלָה אֵין
 בָּהֶם:

Les teves dents, com un folcat d'ovelles toses que pugen de l'esbandidor:

cadascuna duu dos bessons,
 no n'hi ha cap d'estèril.

3 כְּחוּט הַשָּׁנִי שֶׁפִּתְחִיךָ
 וּמִדְּבָרֶיךָ נְאוּהַ כְּפֶלַח
 הַרְמוֹזֵן רִקְתֶּךָ מִבְּעַד
 לְצַמְתֶּךָ:

Com un fil d'escarlata els teus llavis,
 i el teu parlar és avinent;
 com una magrana partida les teves temples,
 darrere el teu vel.

4 כְּמִגְדַּל דָּוִד צֹאֲרֶךָ
 בָּנִי לְתִלְפִיזוֹת אֶלְף הַמִּגֵּן
 תְּלֹוֵי עֲלִיו כָּל שְׁלֹטֵי
 הַגְּבוּרִים:

Com la torre de David el teu coll,
 bastida per armeria:
 mil broquers hi són penjats,
 tots els escuts dels valents.

5 שְׁנֵי שְׂדֵיךָ כִּשְׁנֵי עַפְרַיִם
 תְּאוּמֵי צִבְיָה הָרוּעִים
 בְּשׁוֹשָׁנִים:

Tes dues sines, com dos cabrits bessons de gasela,
 que pasturen entre assutzenes.

6 עַד שֶׁיִּפְוֶחַ הַיּוֹם וְנָסוּ
 הַצִּלְלִים אֶלְךָ לִי אֶל־הָר
 הַמּוֹר וְאֶל־גְּבַעַת הַלְּבוֹנָה:

Fins i tant que alenarà el dia
 i fugiran les ombres
 me n'aniré a la muntanya de la mirra,
 a la collada de l'encens.

[L'ENCANT DE L'ES-TIMADA. ELL: 4,1-15]

¹Vet aquí a tu (que ets) bella, companya meva; vet aquí a tu (que ets) bella; els teus ulls coloms darrere el teu vel; el teu cabell com el ramat de les cabres que saltironen de la muntanya de Galaad.

²Les teves dents com el ramat de les esquilades/ toses/xollades que pugen del bany, que totes elles han donat a llum bessones i privada d'infant cap entre elles.

³Com un fil de l'escarlata els teus llavis i la teva boca bonica; com una tallada de la magrana, la teva templa darrere el teu vel.

⁴Com la torre de David el teu coll, construït per als trofeus / per filades de pedres; un miler d'escuts són penjats sobre ell, tots els broquers dels valents.

⁵Els dos pits teus com dos cervatells bessons de gasela que pasturen entre els liris.

⁶Fins que [: abans que] bufi el dia i fugin les ombres, aniré quant a mi a la muntanya de la mirra i al tossal de l'encens.

7 כָּלֶךָ יָפֵה רַעֲיָתִי וּמוֹם
אֵין בְּךָ: ס

Tota tu ets bella, amiga
meva,
no hi ha taca en tu.

⁷Tota tu (ets) bella, com-
panya meva, i defecte no hi
ha en tu.

8 אֲתִי מְלַבְּנֹן כְּלָה אֲתִי
מְלַבְּנֹן תְּבוֹאֵי תְּשׁוּרִי
מִרֹאשׁ אֲמָנָה מִרֹאשׁ שְׁנִיר
וְחַרְמוֹן מִמַּעֲנוֹת אֲרִיזֹת
מִהַרְרֵי גְּמָרִים:

Vine-te'n amb mi del Lí-
ban, esposa,
vine-te'n amb mi del Lí-
ban:
atalaia de la cima estant
de l'Amana,
de la cima estant del Senir
i de l'Hermon,
dels caus dels lleons,
dels puigs dels lleopards.

⁸Amb mi, del Líban,
jove casada / núvia, amb
mi, del Líban vine, miral
baixa del cim de l'Amanà,
del cim de Senir i l'Her-
mon, dels caus dels lleons,
de les muntanyes de lleo-
pards.

9 לְבַבְתָּנִי אָחַתִּי כְּלָה
[בְּאַחַד] (בְּאַחַד)
מֵעֵינַיִךְ בְּאַחַד עֵינֶךָ
מִצְוֹרְנֶיךָ:

M'has corprès, germana
meva, esposa,
m'has corprès amb un
dels teus ulls,
amb un collaret del teu
coll.

⁹M'has pres el cor, ger-
mana meva, jove casada /
núvia, m'has pres el cor,
amb un dels teus ulls, amb
un collaret dels teus col-
lars.

10 מֵה־יָפוּ דְּדִידְךָ אָחַתִּי
כְּלָה מֵה־טָבוּ דְּלִידְךָ מֵיִן
וְרִיחַ שְׁמֹנֶיךָ מְכַל־בְּשָׂמִים:

Que belles són les teves
amors, germana meva,
esposa,
com són més bones les te-
ves amors que vi,
i l'olor del teus untaments
més que totes les aro-
mes!

¹⁰Que són bells els teus
amors, germana meva,
jove casada / núvia! Que
són bons els teus amors, més
que el vi, i l'olor dels teus
olis més que tots els bàl-
sams.

11 נִפְתַּת תְּטַפְּנָה
שְׁפֹתֶיךָ כְּלָה דְּבֶשׂ וְחֶלֶב
תִּנְחַת לְשׁוֹנֶךָ וְרִיחַ
שְׁלֹמֶיךָ כְּרִיחַ לְבָנוֹן: ס

Bresca regalant són els
teus llavis, esposa:
mel i llet hi ha sota la teva
llengua;
i l'olor dels teus arrea-
ments
és com l'olor del Líban.

¹¹Mel (regalimant) des-
tiben els teus llavis, jove
casada / núvia; mel i llet
sota la teva llengua i l'olor
dels teus vestits (és) com
l'olor del Líban.

12 גַּן נְעוּל אָחַתִּי כְּלָה
גַּל נְעוּל מְעִין חֲתוּם:

Un jardí tancat, germana
meva, esposa,
una deu tancada, una
font segellada.

¹²Un jardí tancat, ger-
mana meva, jove casada /
núvia; una deu tancada,
una font segellada.

¹³ שְׁלַחֲיָדָּ פְּרָדִים רְמוּזִים
עִם פְּרֵי מִגְדִּים כְּפָרִים עִם-
נַרְדִּים:

¹⁴ נַרְדָּ | וְכַרְכֹּם קָנָה
וְקִנְמוֹן עִם כָּל-עֵצֵי לְבוֹנָה
מֵר וְאַהֲלוֹת עִם כָּל-רְאֵשֵׁי
בְּשָׂמִים:

¹⁵ מַעַיִן גְּזִים בְּאֵר מַיִם
חַיִּים וְנִזְלִים מִן-לְבַנְיָן:

¹⁶ עֹרֵי צִפּוֹן וּבוֹאֵי תִמָּן
הִפִּיחֵי גְנֵי יִזְלוּ בְּשָׂמֵי יִבְאֵ
דוֹדִי לְגִזּוֹ וַיֹּאכַל פְּרֵי
מִגְדָּיו:

¹⁵ בָּאתִי לְגִנִּי אֲחֹתִי
כְּלָה אֲרִיתִי מוֹרִי עִם-
בְּשָׂמֵי אֲכַלְתִּי יַעֲרִי עִם-
דְּבִשֵׁי שְׁתִּיתִי יֵינִי עִם-
חֶלְבֵי אֲכָלוּ רַעִים שְׁתוּ
וְשָׁכְרוּ דוֹדִים: ס

Els teus planters són un
arbrat de magraners,
amb fruits preciosos,
els cipres i els nards,

el nard i el safrà,
la canella i el cinamom,
amb tots els arbres d'en-
cens,
la mirra i els àloes,
amb tots els bàlsams cab-
dals;

una fontana dels jardins,
un pou d'aigües vives
i reguerols del Líban
avall.

*

–Desperta tramuntana, i
vine, migjorn!
Bufa sobre el meu jardí,
que se n'espargixin
les aromes!
Que entri el meu amat en
el seu jardí,
i mengi del fruit seu pre-
ciós.

*

–He entrat en el meu jar-
dí, germana meva, es-
posa,
he collida la meva mirra
amb el meu bàlsam;
he menjat la meva bresca
amb la meva mel,
he begut el meu vi amb la
meva llet!...–
Mengeu, amics, beveu i
ubriagueu-vos, bena-
mats!

¹³*Els teus brots/gemmes
(són) un parc de magraners
amb fruits d'excecllència,
hennes amb nards.*

¹⁴*Nard i safrà, canya
aromàtica i cinamom amb
tots els arbres d'encens,
mirra i àloes amb tots els
caps dels bàlsams.*

¹⁵*Una font de jardins,
un pou d'aigües vives i
brollant del Líban.*

[ELLA: 4,16] ¹⁶*Desperta't,
Nord, i vine, Sud! Bufa so-
bre el meu jardí (que) s'es-
camparan els seus bàlsams.
Que vingui el meu estimat
al seu jardí i menjarà els
fruits de les seves excel-
lències.*

[RECERCA AFANYO-
SA DE L'ESTIMAT.
ELL: 5,1a] ¹*Vinc al meu
jardí, germana meva, jove
casada / núvia, cullo la
meva mirra amb el meu
bàlsam; menjo la meva
bresca amb la meva mel;
bec el meu vi amb la meva
llet.*

[COR: 5,1b] *Mengeu com-
panyes, beveu i embria-
gueu-vos, estimats.*

4,1 *Folcat* ‘ramat’.

4,1 *Abocar-se* ‘acostar-se o tirar de pressa cap a un lloc’.

4,2 *Toses* ‘amb el pèl tallat arran’.

4,2 *Esbandidor* ‘lloc on poden passar per aigua clara els animals, a fi que quedin nets’. El mot apareix documentat sols en el sentit de ‘pica per a esbandir els plats’, de manera que la nova accepció és de creació ribiana.

4,3 *Midbar* té el sentit de ‘boca com a òrgan de la parla’, que Riba tradueix com a *parlar*.

4,4 *Broquer* ‘escut petit, sovint rodó, bombat del mig, ordinàriament de fusta folrada de pell’.

4,8 *Atalaiar* ‘observar, tractar de descobrir, amb la mirada’.

4,8 *Cima* ‘cim’.

4,10 *Untament* ‘ungüent’.

4,11 *Bresca* ‘estructura de cera del rusc construïda per les abelles, composta de cel·les prismàtiques hexagonals i destinada a l’emmagatzematge de mel i de pol·len i a la cria de les larves’.

4,11 *Regalar* ‘deixar caure a gotes o a raigs un líquid que es desprèn d’un cos’.

4,11 *Arreament* ‘ornaments, guarniments, especialment de vestir’.

4,14 *Canella* o *canyella* ‘escorça aromàtica del canyeller (*Cinnamomum*)’.

4,14 *Àloe* ‘gènere de plantes perennes de la família de les liliàcies (*Aloe sp.*)’.

4,14 *Cabdal* ‘principal, eminent’.

4,15 *Reguerol* ‘rec petit’.

5,1 *Ubriagar* ‘embriagar’. Aquesta forma sols apareix documentada en textos de final del segle XIX. Devia ser una forma vulgar que arrelà en el parlar de Barcelona. La forma moderna *embriagar* ja es troba en Ramon Llull.

5,1 *Benamat* ‘amat intensament’.

אָנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עַר קוֹלִי
 דוֹדִי דוֹפֵק פְּתָחֵי-לֵי אַחֲתִי
 רַעִיתִי יוֹנְתִי תַמְתִּי שְׂרָאֲשִׁי
 נִמְלֵא-טֹל קִנְצוֹתַי רְסִיסִי
 לַיְלָה:

–Jo dormia, però el meu cor vetllava...

La veu del meu amat que tusta:

«Obre'm, germana meva, amiga meva,

coloma meva, perfecta meva;

que el meu cap és ple de rou,

els meus rulls de serení de la nit.»

[ELLA: 5,2a] ²Jo (estic) adormida i el meu cor (està) vetllant; la veu del meu estimat (està) trucant:

[ELL: 5,2b] Obre'm, germana meva, companya meva, coloma meva, la meva perfecta/integra, que el meu cap (és) ple de rosada, els meus rulls de gotetes de nit.

פִּשְׁטֵתִי אֶת-כַּתְנֹתַי
 אֵיכָכָה אֶלְבֹּשְׁנָה רַחֲצֵתִי
 אֶת-רַגְלֵי אֵיכָכָה אֶטְנַפֵּם:

«M'he despullada la gonnella, com la remetria?

M'he rentat els peus, com me'ls ensutzaria?»

[ELLA: 5,3-8] ³M'he tret la meva túnica, com me la vestiré? M'he rentat els meus peus, com me'ls embrutaré?

דוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן-הַחֹר
 וּמַעֲי הָמוּ עָלָיו:

El meu amat passava la mà per l'esclotxa,

i les entranyes se'm removien per ell.

⁴El meu estimat ha allargat la seva mà pel forat i les meves entranyes s'han estremit a causa d'ell.

קָמַתִּי אֲנִי לִפְתָּח לְדוֹדִי
 וַיְדִי נְטֹפוֹ-מֹר וְאֶצְבְּעֵתִי
 מֹר עֵבֵר עַל כַּפּוֹת
 הַמְנַעוּל:

Em só llevada per obrir al meu amat,

i les meves mans regalaven de mirra,

i els meus dits de mirra decorrent sobre la nansa de la balda.

⁵M'he llevat, jo, per obrir al meu estimat i les meves mans degotaven de mirra i els meus dits de mirra que fluïa sobre els agafadors del pestell/forrellat.

פְּתַחְתִּי אֲנִי לְדוֹדִי
 וְדוֹדִי חִמַּק עֵבֵר נִפְשִׁי
 יֵצֵאָה בְּדַבְּרוֹ בְּקִשְׁתִּיהוּ
 וְלֹא מֵצֵאתִיהוּ קְרָאתִיו
 וְלֹא עָנְנִי:

He obert al meu amat, però el meu amat s'era retret, se n'era passat de llarg.

La meva ànima se n'havia eixit de mi mentre ell parlava.

El cerquí, i no l'he trobat; el cridí, i no m'ha respost.

⁶He obert, jo, al meu estimat i el meu estimat se n'havia anat, havia passat. El meu ésser ha sortit en parlar ell, l'he cercat i no l'he trobat, l'he cridat i no m'ha respost.

7 מְצֹאֵי הַשְּׁמֵרִים
הַסְּבָבִים בְּעִיר הַכּוֹנֵי
פְּצַעוֹנֵי נֶשְׂאֹו אֶת־רִדְדֵי
מַעְלֵי שְׁמֵרֵי הַחֲמוֹת:

M'han trobada les guar-
des que fan el tomb
per la ciutat,
m'han batuda, m'han na-
frada,
m'han estirat el mantell
de sobre mi, les guar-
des dels murs.

*7M'han trobat els guar-
des, els qui fan la ronda a
la vila, m'han donat cops i
m'han ferit, han aixecat el
meu vel de sobre meu els
guardes de les muralles.*

8 הַשְּׁבַעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת
יְרוּשָׁלַם אִם־תִּמְצְאוּ אֶת־
דּוֹדֵי מַה־תִּגִּידוּ לוֹ שְׁחֻלַּת
אֶהְבֶּה אֲנִי:

Jo us he conjurades, oh
filles de Jerusalem,
si trobàveu el meu amat,
què li assabentaríeu?...
Que jo malaltejo d'amor.

*8Us imploro, filles de Je-
rusalem, si trobeu el meu
estimat, què li direu? Que
(estic) malalta d'amor, jo.*

9 מַה־דּוֹדְךָ מְדוּד הִיפָה
בְּנָשִׁים מַה־דּוֹדְךָ מְדוּד
שְׂכָכָה הַשְּׁבַעְתָּנוּ:

–Què és el teu amat més
que un altre amat,
la més bella de les dones?
Què és el teu amat més
que un altre amat,
que com això ens has con-
jurades?

[COR: 5,9] *9Com el teu
estimat (és) més que un es-
timat, oh bella entre les
dones? Com el teu estimat
(és) més que un estimat,
que així ens (ho) has im-
plorat?*

10 דּוֹדֵי צֶחַ וְאֲדוּם דָּגוּל
מִרְבֵּבָה:

–El meu amat és blanc i
vermell;
assenyalat entre deu mil.

[ELLA: 5,10-16] *10El meu
estimat (és) radiant i roig,
remarcable/distingit més
que deu mil.*

11 רֹאשׁוֹ כֶּתֶם פֹּז
קוֹצוֹתָיו תִּלְתָּלִים שְׁחֻרוֹת
כְּעוֹרֵב:

El seu cap és or fi,
els seus rulls palmes ra-
mades,
negres com el corb.

*11El seu cap (és) or d'or
pur; els seus rulls un ramell
de flors/fruits de la palme-
ra datilera, negres com el
corb.*

12 עֵינָיו כִּיּוֹנִים עַל־
אֶפְיָקֵי מַיִם רְחֻצוֹת בְּחֻלָּב
יִשְׁבוֹת עַל־מְלֹאת:

Els seus ulls, com a colo-
mes vora les correnties
d'aigües,
banyant-se en llet,
posades en l'abundor.

*12Els seus ulls com coloms
sobre els rierols d'aigües
banyant-se en llet, vivint
sobre una plenitud / un toll
/ un estany.*

13 לְחֵיוֹ כְּעֶרְוַת הַבָּשָׂם
מְגִדְלוֹת מְרֻקָּהִים
שִׁפְתוֹתָיו שׁוֹשְׁנִים נִטְפּוֹת
מִזֵּר עֵבֶר:

Les seves galtes com una
erola de bàlsam,
com bancals d'herbes d'o-
lor;
els seus llavis, assutzenes
que degoten mirra decor-
rent.

¹³Les seves galtes com un
bancal del bàlsam, torres
d'herbes aromàtiques, els
seus llavis lliris regalimant
de mirra que flueix.

14 יָדָיו גְּלִילֵי זָהָב
מְמֻלָּאִים בְּתַרְשֵׁישׁ מְעִי
עֵשֶׂת שֵׁן מְעֻלָּפֶת סַפִּירִים:

Les seves mans, rotlles
d'or
encastats amb pedres tar-
sines;
el seu ventre, una obra
d'ivori
recoberta de safirs;

¹⁴Les seves mans / els seus
braços (són) cilindres d'or
plens de crisòlit, el seu ven-
tre (és) una plaqueta de
vori recoberta de lapis-
làtzulis.

15 שׁוֹקִיו עֲמוּדֵי שֵׁשׁ
מִסָּדָיִם עַל-אֲדָנֵי-פָז
מִרְאֵהוּ כְּלִבְנוֹן בְּחֹר
בְּאַרְזִים:

les seves cames, pilars de
marbre
fonamentats damunt sò-
cols d'or fi.
La seva aparença és com
el Líban,
triat com els cedres.

¹⁵Les seves cames, colum-
nes d'alabastre/marbre as-
sentades sobre pedestals
d'or pur, la seva aparença
com el Líban, escollit com
els cedres.

16 חֶכוֹ מְמַתְקִים וְכֵלֹ
מִחֻמְדִּים זֶה דּוֹדִי וְזֶה רַעִי
בָּנוֹת יְרוּשָׁלַם:

El seu paladar és dolçura,
i ell tot sencer desitjos.
Aquest és el meu amat,
aquest és el meu amic,
oh filles de Jerusalem.

¹⁶El seu paladar, dolce-
ses, i tot ell delícies. Aquest
(és) el meu estimat i aquest
el meu company, filles de
Jerusalem.

16 אֵנָה הַלֵּךְ דּוֹדֶךָ הַיְפָה
בְּנָשִׁים אֵנָה פָּנֶה דּוֹדֶךָ
וּבְבָקְשָׁנוּ עֲמָד:

—Per on se n'ha anat el teu
amat,
la més bella de les dones,
cap a on s'ha girat el teu
amat,
que el cercaríem amb tu?

[LA FASCINACIÓ DE
L'ESTIMADA. COR:
6,1]

¹On ha anat el teu esti-
mat, la bella entre les do-
nes? Cap a on s'ha girat el
teu estimat i el cercarem
amb tu?

2 דּוֹדִי יָרַד לְגִזּוֹ לְעֶרְוֹת
הַבָּשָׂם לְרַעוֹת בְּגַנְזִים
וְלִלְקֹט שׁוֹשְׁנִים:

—El meu amat ha davallat
al seu jardí
a les eroles del bàlsam,
per pastorejar dins els jar-
dins
i aplegar-hi assutzenes.

[ELLA: 6,2-3] ²El meu es-
timat ha baixat al seu jar-
dí, al bancal del bàlsam, a
fer pasturar en els jardins i
a collir(-hi) lliris.

<p>אֲנִי לְדוּדֵי יְדוּדַי לִי³ הֲרַעָה בְּשׁוֹשְׁנַיִם: ס</p>	<p>Jo sóc del meu amat i el meu amat de mi, que pastoreja entre assut- zenes.</p>	<p>³<i>Jo del meu estimat i el meu estimat de mi, el qui fa pasturar entre els lliris.</i></p>
---	---	---

5,2 *Tustar* en el sentit de *tustar a la porta* ‘trucar-hi picant amb els nusos dels dits’.

5,2 *Rou* ‘rosada’.

5,3 *Serení* ‘serena, rellent, humitat de l’aire que hi ha en certes nits serenes o després de la posta de sol’.

5,3 *Gonella* ‘peça de vestit d’homes i dones, composta de cos i falda’.

5,3 *Remetre* ‘tornar a posar’. Apareix documentat en l’obra d’Ausias Marc.

5,3 *Ensutzar* ‘embrutar’.

5,5 *Decórrer* ‘córrer avall’. Ja es troba en Ramon Llull.

5,6 *Retreure’s* ‘retirar-se’.

5,7 *Batre* ‘donar cops’.

5,7 *Nafrar* ‘ferir’.

5,8 *Malaltejar* ‘estar malalt o malaltís’.

5,11 *Palmes ramades* ‘palmeres que han ramat o tret branques’.

5,12 *Correntia* ‘corrent d’aigua’.

5,13 *Erola* ‘porció de terra de contorn aproximadament circular’.

5,13 *Bancal* ‘tros de terra plana conreada, limitada per rases, rengles d’arbres o marges’.

5,14 L’hebreu *tarxix* és el nom d’una pedra preciosa difícil de precisar; en grec és traduït per *θαρσις*, que es refereix al nom geogràfic de localització molt incerta Tarsis. Riba ho converteix en *pedra tarsina* o pedra preciosa de Tarsis.

5,16 *Dolçura* ‘dolçor’. Apareix documentada en Lacavalleria (*Gazophylacium catalano-latinum*, 1696); Verdaguer l’usa en *Canigó*.

6,3 Convé notar l’alternança entre «Em só llevada» 5,3 i aquest «Jo sóc».

<p>יָפָה אֶת רַעֲיָתִי בְּתַרְצָה⁴ נְאוּהָ בִירוּשָׁלַם אֵימָה בְּנֶגְלוֹת:</p>	<p>–Ets bella, amiga meva, com Tirsà, graciosa com Jerusalem, terrible com una host sota les banderes.</p>	<p>[ELL: 6,4-9] ⁴<i>Bella tu, companya meva, com Tir- sà, bonica com Jerusalem, aterridora com un exèrcit amb els estendards.</i></p>
--	--	--

הַסְבִּי עֵינַיךָ מִנְגְדִי
שֶׁהֵם הִרְהִיבֵנִי שְׁעָרֶיךָ
כְּעֵדֵר הָעֲזִים שֶׁגִּלְשׁוּ מִן־
הַגִּלְעָד:

Gira els teus ulls del meu
davant, que m'arrava-
ten.

La teva cabellera és com
un folcat de cabres
que s'aboquen de Galaad.

⁵*Aparta els teus ulls de
davant meu ja que ells
m'han torbat; els teus ca-
bells com un ramat de ca-
bres que saltironen de Ga-
laad.*

שְׁנֵיךָ כְּעֵדֵר הָרְחָלִים
שֶׁעָלוּ מִן־הַרְחָצָה שְׂכָלָם
מִתְאַיְמוֹת וְשִׂכְלָה אֵין
בָּהֶם:

Les teves dents, com un
folcat d'ovelles
que pugen de l'esbandi-
dor:

cadascuna duu dos bes-
sons,
no n'hi ha cap d'estèril.

⁶*Les teves dents com el
ramat de les ovelles que pu-
gen del bany, que totes elles
han donat a llum bessones
i privada d'infant cap en-
tre elles.*

כְּפֶלַח הָרְמוֹן רִקְתֶּיךָ
מִבְּעַד לְצַמְתֶּיךָ:

Com una magrana parti-
da les teves temples,
darrere el teu vel.

⁷*Com una tallada de la
magrana, la teva templa
darrere el teu vel.*

שֵׁשִׁים הֵמָּה מְלָכוֹת
וְשִׁמְנֵים פִּילְגֻשִׁים וְעֵלְמוֹת
אֵין מִסְפָּר:

Seixanta són elles, les rei-
nes, i vuitanta les con-
cubines,
i les donzelles no tenen
compte:

⁸*Seixanta elles (són) rei-
nes i vuitanta (són) concu-
bines i les noies joves sense
nombre.*

אַחַת הִיא יוֹנְתִי תַמְתִּי
אַחַת הִיא לְאַמָּה בְּרָהּ הִיא
לְיֹלְדָתָהּ רְאוּהָ בְּנוֹת
וְיֹאשְׁרוּהָ מְלָכוֹת
וּפִילְגֻשִׁים וַיְהִלְלוּהָ: ס

una sola és la meva coloma,
la perfecta meva,
l'única per la seva mare,
la preferida per la que l'ha
infantada.

L'han vista les filles i
l'han dita benorosa,
les reines i les concubines,
i l'han altificada.

⁹*Una [única] ella la
meva coloma, la meva per-
fecta/integra; una [única]
ella per a la seva mare;
pura/preferida ella per a la
qui la va infantar. La
veuen les filles i la procla-
men feliç; reines i concubi-
nes la lloen.*

6,9 *Benorosa* 'benaurada', mot que apareix en els reculls lexicogràfics sols amb exemples de traduccions de Riba. Cal pensar que és una creació literària d'ell.

6,9 *Altificar* 'fer més alt en poder o en dignitat'. El mot apareix documentat en Francesc Eiximenis.

10 מִי־זֹאת הַנִּשְׁקָפָה
כְּמוֹ־שֶׁחַר יָפֶה כְּלִבְנֶה
בְּרַח כַּחֲמָה אֵימָה
כְּנִדְגָלוֹת: ס

–Qui és aquesta que es
decanta igual que
l'aurora,
bella com la lluna blanca,
pura com el sol roent,
terrible com una host sota
les banderes?

[COR: 6,10] ¹⁰Qui és
aquesta que mira (cap
avall) com una aurora,
bella com la lluna, pura
com el sol, aterridora com
un exèrcit amb els esten-
dards?

11 אֶל־גִּנַּת אֲגוּז יִרְדְּתִי
לְרֵאוֹת בְּאֲבֵי הַנַּחַל לְרֵאוֹת
הַפְּרֻחָה הַגִּפְּזִים הַנִּצּוֹ
הַרְמָנִים:

–Jo era davallada al jardí
dels noguers,
a veure les verdures de la
vall,
a veure si ha gemmat el
cep,
si els magraners han flo-
rit...

[ELL: 6,11-12] ¹¹A un jar-
dí de noguera he baixat per
veure la verdor / els brots
del uadi / del torrent, per
veure si ha brotat la vinya,
(si) han florit els magra-
ners.

12 לֹא יָדַעְתִּי נִפְשִׁי
שְׂמֵתִי מִרְכָּבוֹת עַמִּי־
נָדִיב:

Jo no sé, el meu delit
m'ha posada
entre els carros del seguici
del príncep...

¹²No sabia, ésser meu, ha
posat a mi carros del meu
poble noble [la traducció
literal no té gaire sentit.
Ho accepten tots els comen-
taristes].

17 שׁוּבֵי שׁוּבֵי הַשׁוּלְמִית
שׁוּבֵי שׁוּבֵי וְנַחְזֶה־בָּךְ

–Torna, torna, Sulammi-
ta,
torna, torna i et mirarem.

[LA BELLESA DE L'ES-
TIMADA. COR: 7,1a]
¹Torna, torna, Sulamita,
torna, torna i et veurem.

מֶה־תִּחְזוּ בְּשׁוּלְמִית
כְּמַחְלַת הַמַּחְנִים:

–Què hi mireu en la Su-
lammita,
com si una dansa de dos
esbarts?

[ELL: 7,1b-10] Què (hi)
veureu en la Sulamita?
Com la dansa dels dos
campaments.

2 מֶה־יָפּוּ פְעָמֶיךָ בְּנִעְלִים
בְּתִנְדִּיב חֲמוּקֵי יִרְכֹּד
כְּמוֹ חֲלָאִים מַעֲשֵׂה יָדֵי
אֲמָן:

–Que són bells els teus
passos dins les sandà-
lies, filla de príncep!
Les corbes de les teves
cuixes són com unes
manilles,
obra de mans de mestre.

²Que són bells els teus
peus en les sandàlies, filla
de noble, les corbes dels teus
malucs/cuixes (són) com or-
naments obra de mans
d'artista.

שֶׁרָרְךָ אֲגֵן הַהָהָר אֶל-
יְחֹסֶר הַמְזֹג בְּטֹגֶךָ עֲרַמַת
חֲטִים סוּגָה בְּשׁוֹשָׁנִים:

El teu omelic, una tassa
arrodonida,
que no hi manca vi ama-
rat;
el teu ventre, com una
rima de blat
enrotllada d'assutzenes.

³El teu llobrígol (és)
una copa de rodonesa; no
(hi) manca el vi mesclat; el
teu ventre (és) un munt de
blat vorejat de lliris.

שְׁנֵי שִׁדִּיךְ כְּשְׁנֵי עֶפְרַיִם
תְּאִמִּי צְבִיָּה:

Tes dues sines, com dos
cabrits
bessons de gasela.

⁴Els teus dos pits com dos
cervatells, bessons de gase-
la.

צֹאֲרֶךְךָ כְּמִגְדַל הַשָּׁן
עֵינֶיךָ בְּרִכְוֹת בְּחֶשְׁבֹּן עַל-
שַׁעַר בֵּת-רַבִּים אֶפְדָּךְ
כְּמִגְדַל הַלְּבָנוֹן צוּפָה פָּנֶי
דְּמִשְׁק:

El teu coll, com una torre
d'ivori;
els teus ulls, com els es-
tanys d'Hesbon,
a la porta de Bat-Rabbim;
el teu nas, com la torre
del Líban,
que mira de la banda de
Damasc.

⁵El teu coll com una tor-
re de vori; els teus ulls com
estanyes a Heixbon al costat
de la porta de Bat-Rabim
[: Filla de Molts]; el teu nas
com la torre del Líban
guaitant cara a Damasc.

רֹאשְׁךָ עָלֶיךָ כְּכַרְמֶל
וְדֹלֵת רֹאשְׁךָ כְּאַרְגָּמֹן מְלֹךְ
אֶסּוּר בְּרֹהֲטִים:

El teu cap, damunt teu,
com el Carmel,
i la trena del teu cap com
la púrpura:
un rei és captiu dins les
destries.

⁶El teu cap sobre teu com
el Carmel i la cabellera del
teu cap com la porpra, un
rei empresonat en les trenes
/ en l'abeurador.

מַה-יִפְתִּית וּמַה-נְעִמַת
אַהֲבָה בְּתַעֲנוּגִים:

Com t'ets embellida i
com t'ets endolcida,
oh amor, dins les delícies!

⁷Que ets bella i que ets
encantadora, amor, en les
delícies.

זֹאת קוֹמַתְךָ דְּמַתְּהָ
לְתָמַר וְשִׁדִּיךְ לְאַשְׁכְּלוֹת:

Aqueixa alçària teva s'as-
sembla a una palme-
ra,
i tes dues sines en són els
carrolls.

⁸Aquesta teva estatura
s'assembla a una palmera i
els teus pits als ramells.

אֲמַרְתִּי אֲעֲלֶה בְּתָמַר
אֲחֹזֶה בְּסִסְגֵי וְיִהְיוּ-נָא
שִׁדִּיךְ כְּאַשְׁכְּלוֹת הַגָּפֶן
וְרִיחַ אֶפְדָּךְ כְּתַפּוּחִים:

Jo he dit: m'enfilaré dalt
la palmera,
m'agafaré dels seus rams!
Ara siguin les teves sines
com els carrolls del cep,
i l'olor del teu alè com les
pomes,

⁹He dit: pujaré a la pal-
mera (i) agafaré ramells
dels seus dàtils i seran/si-
guin, doncs, els teus pits
com ramells de la vinya i
l'olor del teu nas com les
pomes.

וְחַפֵּד כִּיִּין הַטּוֹב הוֹלֵךְ
לְדוּדֵי לְמִשְׁרָיִם דּוֹבֵב
שִׁפְתַי יִשְׁנִים:

i el teu paladar com vi
bo...

–... que corre al meu amat
de dret,
que s'esmuny dins els lla-
vis dels que s'adormis-
sen.

¹⁰*I el teu paladar com vi
del bo que va al meu esti-
mat [atenció: la paraula és
en masculí tot i que parla
el noi. El text presenta di-
ficultats textuals insupera-
bles] per un camí pla dego-
tant/lliscant dels llavis
d'adormits.*

אֲנִי לְדוּדֵי וְעָלִי
תְּשׁוּקָתוֹ: ס

Jo sóc del meu amat, i so-
bre meu ve el seu de-
sig.

[ELLA: 7,11-14] ¹¹*Jo per al
meu estimat i sobre meu el
seu desig.*

6,10 *Host* 'exèrcit en campanya'.

6,11 Noteu «La meva ànima se n'havia eixit de mi» 5,6 en contraposició amb «Jo era davallada».

6,11 *Verdura* 'verdor, lloc poblat de vegetació verda'.

6,11 *Gemmar* 'brotar', el mot és una innovació de Riba que no apareix en cap recull lexicogràfic.

7,1 *Esbart* 'grup dedicat al conreu de la dansa tradicional' o bé 'petit conjunt de persones que van plegades, especialment de soldats'.

7,2 *Manilles* 'braçalet'.

7,3 *Omelic* 'llobrígol'; en la forma *omelic* no apareix en cap recull lexicogràfic.

7,3 *Vi amarat* sembla que ha de tenir el sentit de 'vi mesclat amb espècies aromàtiques'; segurament Riba devia estendre el sentit d'*amarar* a 'penetrat d'espècies'. En català no es troba documentat en cap font lexicogràfica.

7,3 *Rima* 'pila, munt'.

7,6 *Destria* sembla que té el sentit de 'badia o cap d'una trena de cabells'. El mot no es troba documentat en altres fonts.

7,8 *Carroll* 'raïm'.

7,10 *Adormissar-se* 'mig adormir-se, ensopir-se, abaltir-se'.

לָכֶּה דוּדֵי נֶצֶא הַשָּׂדֶה
נְלִינָה בְּכַפְרָיִם:

–Vine, amat meu, eixirem
al camp;
la nit ens acollirem a les
aldees.

[7,12] ¹²*Vine, estimat meu,
sortirem al camp, passarem
la nit en els llogarets.*

נְשִׁימָהּ לְכַרְמִים¹³
 נְרָאָה אִם פָּרְחָה הַגֶּפֶן
 פִּתַח הַסִּמְדָר הַנָּצוּ
 הַרְמוֹגִים שָׁם אֶתְּן אֶת־דְּדֵי
 לְךָ:

Matinarem cap a les vi-
 nyes,
 veurem si ha brostat el
 cep,
 si ha esclatat la gemma,
 si els magraners han flo-
 rit.
 Allí jo et donaria el meva
 amor.

¹³Ens llevarem aviat (per
 anar) cap a les vinyes, veu-
 rem si ha borronat la vi-
 nya, (si) s'ha obert el borró,
 (si) han florit els magra-
 ners. Allà donaré els meus
 amors a tu.

הַדּוֹדָאִים נִתְנוּ־לִי
 וְעַל־פִּתְחֵינוּ כָּל־מְגֻדִים
 חֲדָשִׁים גַּם־יִשְׁנִים דּוֹדֵי
 צָפַנְתִּי לְךָ:

Les mandràgores llencen
 olor,
 i a les nostres portes hi ha
 tota llei de fruits pre-
 ciosos,
 de novells i de vells:
 amat meu, jo els servava
 per tu.

¹⁴Les mandràgores han
 donat olor i a les nostres
 entrades/portes tot[la mena]
 d'excellències noves, també
 velles, estimat meu, [els] he
 amagat/reservat per a tu.

18 מִי יִתְּנֶךָ כְּאֵחַ לִי יוֹנֵק
 שְׂדֵי אִמִּי אֲמַצְאֶךָ בַּחוּץ
 אֲשַׁקֶּךָ גַּם לֹא־יְבוֹזוּ לִי:

Qui te'm donés com un
 germà,
 que mamassis dels pits de
 la meva mare!
 Jo et trobaria a fora, et
 besaria
 i no me'n menystindrien!

[L'AMOR VERITA-
 BLE. ELLA: 8,1-4] ¹Qui
 et donarà com un germà
 per a mi, el qui mama els
 pits de ma mare; et troba-
 ré fora, et besaré, tampoc
 no mostraran menyspreu
 per mi.

2 אֲנִהְיֶךָ אֲבִיאֶךָ אֶל־בֵּית
 אִמִּי תִלְמַדְנִי אֲשַׁקֶּךָ מִיַּיִן
 הַרְקַח מֵעֵסִים רַמְנִי:

Te m'emportaria, et faria
 entrar dins la casa de
 la meva mare,
 i m'hi allixonaries;
 jo t'abeuraria amb vi es-
 peciat,
 amb most de les meves
 magranes.

²Et conduiré, et faré ve-
 nir a la casa de ma mare;
 tu m'ensenyaràs; jo et faré
 beure de vi de l'espècia, de
 most de la meva magrana /
 de les meves magranes.

3 שְׂמֵאלוֹ תַחַת רֵאשִׁי
 וְיָמִינוּ תַחְבֶּקְנִי:

La seva esquerra sota el
 meu cap,
 i la seva dreta m'estre-
 nyerà.

³La seva esquerra sota el
 meu cap i la seva dreta
 m'abraça.

הַשְּׁבַעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת
יְרוּשָׁלַם מִה־תִּעִירוּ וְמִה־
תִּעְרְרוּ אֶת־הָאֱהָבָה עַד
שֶׁתַּחַפֵּץ: ס

–Jo us he conjurades, oh
filles de Jerusalem,
oh no desperteu, o no
desvetlleu l'amor
fins i tant que ella voldrà.

⁴*Us imploro, filles de Je-
rusalem, com desvetllarieu
/ no desvetlleu i com des-
pertarieu / i no desperteu
l'amor fins que (ho) desit-
gi?*

7,13 *Brostar* 'treure brosta (brots i les branquetes novelles, d'un arbre o un arbust)'.
7,13 *Gemma* 'òrgan que origina una tija, una branca o una flor'.
7,14 *Servar* 'guardar intacte'.
8,1 *Menystenir* 'tenir en menys, subestimar'.
8,2 *Especiat* 'condimentat amb espècies'.
8,3 *Destra* 'la mà dreta'.

מִי זֹאת עֹלָה מֶן־
הַמִּדְבָּר מִתְרַפֶּקֶת עַל־
דוֹדָהּ תַּחַת הַתְּפֹחַ
עוֹרְרִיתִיךָ שָׁמָּה חִבְּלָתְךָ
אִמְךָ שָׁמָּה חִבְּלָה יִלְדֶתְךָ:

–Qui és aquesta que puja
de l'erm,
repenjada sobre el seu
amat?

[COR: 8,5a] ⁵*Qui és
aquesta que puja del desert
recolzant-se sobre el seu es-
timat?*

*
–Sota la pomera jo t'he
deixondida,
l'indret on et parterejava
la teva mare,
on parterejava la que t'ha
infantada.

[ELLA: 8,5b-7] *Sota la
pomera t'he despertat; allà
va tenir dolors de part de
tu / et va concebre la teva
mare; allà va tenir dolors
de part / va concebre, ella
et va infantar.*

שִׁימְנִי כַּחוֹתֶם עַל־לִבְךָ
כַּחוֹתֶם עַל־זְרוֹעֶךָ כִּי־עֵזָה
כַּמּוֹת אֱהָבָה קָשָׁה כַּשְּׂאוֹל
קִנְיָהּ רִשְׁפִּיָּהּ רִשְׁפִּי אֵשׁ
שֶׁלֶה־בְּתֵיָהּ:

*
–Posa'm com un segell
sobre el teu cor,
com un segell sobre el teu
braç;
perquè l'amor és fort com
la mort,
la gelosia, despietada com
l'infern;
la seva cremor és cremor
de foc,
una flama de Déu.

⁶*Cobloca'm com el segell
sobre el teu cor, com el
segell sobre el teu braç, per-
què fort com la mort
l'amor, dur com l'estatge
dels morts la gelosia; les se-
ves flames, flames de foc,
una flama de Yah.*

מִיָּמִים רַבִּים לֹא יִכְלֹוּ
לְכַבֹּת אֶת־הָאֱהָבָה
וְנַהְרֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ אִם־
יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹן בֵּיתוֹ
בְּאֱהָבָה בּוֹז יְבוֹזוּ לוֹ: ס

Les aigües infinites no
abastarien a tudar
l'amor,
i els rius no el negarien;
si dava un home tot el ca-
bal de casa seva per
l'amor
no en fóra sinó menystin-
gut.

⁷Aigües moltes no po-
dran extingir l'amor i rius
no se l'emportaran/l'arros-
segaran/l'inundaran; si
donés un home tota la ri-
quesa de casa seva per
l'amor, menysprear el me-
nysprearien.

8,5 *Deixondir* 'despertar'.

8,5 *Parterejar* 'anar de part'.

8,6 Noteu el gènere femení d'*amor* en «són bones les teves amors» 1,1 i el gènere masculí aquí, que devia ser l'habitual en la parla de Barcelona de l'època de la traducció, com ho és avui.

8,7 *Tudar* 'fer malbé, malmetre'.

8,7 *Cabal* 'conjunt de béns'.

אָחֻזֹת לָנוּ קְטָנָה
וְשָׂדִים אֵין לָהּ מִה־נַּעֲשֶׂהָ
לְאֹחֻזָּנוּ בַּיּוֹם שֶׁיְדַבֵּר־בָּהּ:

–Tenim una germana pe-
tita,
que encara no té pits:
què en farem de la nostra
germana,
el dia en què es parlarà
d'ella?

[COR: 8,8-9] ⁸Una ger-
mana per a nosaltres
[: tenim una germana]
petita i pits no hi ha per a
ella. Què farem per a la
nostra germana el dia que
serà parlat d'ella [: es par-
larà d'ella, cal entendre
per demanar-la en matri-
moni]?

*

אֶם־חֹמֶה הִיא נִבְנְהָ
עָלֶיהָ טִירֵת כֶּסֶף וְאֶם־דָּלֵת
הִיא נִצְוֹר עָלֶיהָ לֹחַ אֲרָז:

–Si ella és un mur,
hi bastirem damunt mer-
lets d'argent;
si ella és una porta,
la refermarem amb posts
de cedre.

⁹Si una muralla ella
(fos/és) construirem sobre
ella una renglera / una
torre de plata, i si una por-
ta ella (fos/és) farem una
barricada / encerclarem so-
bre ella (amb) una planxa
de cedre.

*

אֲנִי חֹמֶה וְשָׂדֵי
כַּמְגִּדְלוֹת אֲזוּ הֵייתִי בְּעֵינָיו
כַּמוֹצֵאת שְׁלוֹם: פ

–Jo sóc un mur, i mes si-
nes com a torres:
així sóc estada als seus
ulls, com una que tro-
ba pau.

[ELLA: 8,10] ¹⁰Jo una
muralla i els meus pits com
les torres, llavors sóc als
seus ulls com la qui troba
pau.

11 בָּרַם הָיָה לְשִׁלְמָה
בְּבַעַל הַמֶּזֶן נָתַן אֶת־הַבָּרֶם
לְנֹטְרִים אִישׁ יָבֵא בְּפָרָיו
אֶלֶף כֶּסֶף:

Salomó tenia una vinya a Baal-Hamon; donà la vinya a guardians: cadascun portarà pel fruit d'ella mil monedes d'argent.

[ELL: 8,11-13] ¹¹Salomó tenia una vinya a Baal-Amon, donà la vinya als guardes; cadascú portarà pel seu fruit mil monedes de plata.

12 כֶּרְמִי שְׁלִי לִפְנֵי הָאֵלֶּף
לְךָ שְׁלֹמָה וּמֵאֲתָיִים
לְנֹטְרִים אֶת־פָּרָיו:

Ma vinya, la meva, és davant de mi. Les mil monedes per tu, Salomó, i dues-centes pels guardians del fruit.

¹²La meva vinya (és) meva, davant meu els mil per a tu, Salomó, i dos-cents per als qui guarden el seu fruit.

13 הַיּוֹשֵׁבֵת בְּגַגְנִים
חֲבֵרִים מִקְשִׁיבִים לְקוֹלְךָ
הַשְּׂמִיעֵנִי:

—Oh habitadora dels jardins, els companys donen oïda a la teva veu: fes-me-la sentir!

¹³La qui s'asseu als jardins, els companys estan atents a la teva veu, fes-me(-la) sentir.

14 בָּרַח | דּוֹדֵי וְדַמְהֶלֶךְ
לְצִבּוֹ אוֹ לְעֵפֶר הָאֵילִים עַל
הָרֵי בְּשָׂמִים:

—«Cuita, amat meu! I assembla't a la gasela o al cabrit de les cérvoles per les muntanyes de les aromes!»

[ELLA: 8,14] ¹⁴Fuig, estimat meu, i assembla't a una gasela o al cervatell de les cérvoles, sobre les muntanyes de bàlsams.

8,9 *Merlet* 'petits pilars d'obra quadrangulars construïts al cim de les antigues fortaleses, deixant entre l'un i l'altre un espai per a poder tirar contra l'enemic'.

8,13 *Habitadora* 'habitant'; el mot ja es troba en Ramon Llull.

8,14 *Cuitar* 'no perdre temps en fer una cosa, fer-la de pressa, donar-se pressa'.

4. Com a corollari d'una traducció del Càntic dels Càntics

Llegir la traducció de Carles Riba del Càntic dels Càntics és un veritable plaer estètic. L'obra és un fruit primerenc d'una ment prodigiosa: la versió va ser feta quan l'autor tenia vint anys i fou publicada quan en va fer vint-i-cinc,

però sembla una obra de maduresa. S'hi manifesta la voluntat de fer del català una llengua «infinítament apta», segons l'afortunada expressió de Fabra, per a expressar tots els replecs del pensament. Riba fa assaigs en què combina formes antigues amb paraules forjades per a resoldre els complexos matisos de l'hebreu bíblic original. Les notes lingüístiques que acompanyen l'edició que aquí hem ofert remarquen totes les provatures i fins i tot alguna vacil·lació del traductor.

Pensem que, en conjunt, la versió ribiana del Càntic dels Càntics bíblic manifesta l'alt grau de fidelitat literal a l'expressió del text original que l'autor va excel·lir a mantenir i el sentit global de la llengua que posseïa Carles Riba; alhora és un testimoni de «la pura intenció lírica» que l'autor va trobar que el portentós poema d'amor de les Sagrades Escripures contenia i que va voler reforçar en paraules catalanes. I hi va reeixir, de manera sublim.

5. Bibliografia

- CASANELLAS, Pere. «Les traduccions catalanes de la Bíblia». *Qüestions de Vida Cristiana*, 236 (abril 2010), p. 9-37.
- KEEL, Othmar. *The Song of Songs*. Minneapolis: Fortress Press, 1994.
- LALOU, Frank; CALAME, Patrick. *Le grand livre du Cantique des cantiques*. París: Albin Michel, 1999.
- MALÉ, Jordi. *Carles Riba i la traducció*. Lleida: Punctum & Trilcat, 2006.
- MEDINA, Jaume. *Carles Riba (1893-1959)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989. 2 v.
- «Riba i Bracons, Carles». En: Montserrat BACARDÍ; Pilar GODAYOL (dir.). *Diccionari de la traducció catalana*. Vic: Eumo, 2011, p. 449-456.
- RAVASI, Gianfranco. *Il Cantico dei cantici. Commento e attualizzazione*. Bologna: Dehonaiane, 1992.